

Bir Kavuk Devrildi

Füruzan Husrev TÖKİN

Şehir Tiyatrosu Rumelhisazade Celâl'in «Bir Kavuk Devrildi» komedisi tekrar oynanıyor. Sanırım ki, bu oyun, memleketimizde en çok oynanan oyunlardan biridir. 1930 yılından bu yana 1937, 1951, 1960, 1962 ve şimdi de 1967 yılında tekrar sahnede 1937 den bu yana Şehir Tiyatrosu içinde yeni kuşaklar yetişti, ölenler ve aramızdan ayrılanlar oldu. İlk oyundan bu yana ayrı kuşaklar tarafından oynanan önemli bir oyun.

«Bir Kavuk Devrildi» yi ilk defa bir orta okul öğrencisi iken 1930-1931 tiyatro mevsiminde Küçük Kemal, Galip Arcan, Hazım Körmüçü, Vasfi Rıza, Mahmut Morali, Talât Artemiz Şaziye Morali, Bedia Muvahhit ve Halide Pişkin'den seyrettim. O günden bu güne oyunu ayrı yıllarda başka oyuncularından üç kere daha seyrettim ama, ilk oyunun büyük etkisi altında kalmıştım. Bu etki yıllar boyunca süregeldi. O devirde Darülbeyazıt sanatçılarından başkalarını tanımadığım için onları gözümüzde bir ilâh gibi kutsallaştırmıştık. Oysa yıllar geçip de Devlet Tiyatrosu ve özel tiyatroların usta sanatçılarını seyrettikten sonra o kutsallaştırdığımız ilâhlar, yavaş yavaş tahtlarından inmeye başladılar. Yeni kuşakların yeni değerleri gönülümüzde ve kafamızda yerleştiler. Ama, o usta sanatçıların değerlerini hiç bir vakit unutamayız. Onlar da sahne sanatının çilesini, ıstırahını çekmiş

kişilerdi.

Bugün İstanbul Şehir Tiyatrolarında yeni bir kuşak yetişmiştir. «Bir Kavuk Devrildi» yi bu yıl bu genç kuşak sanatçıların oynayacağını öğrenince önce yadırgamadım, kaygılandım. Çünkü, bu gibi eski görgü, eski yaşantı içinde geçen bir oyundaki eski usul ve âdetleri bu genç sanatçılar başarabilecekler miydi? Ama belki de gösterirlerdi. Fakat, bir çok gençlerin eski konuşma dilini, eski selâmı hiç bilmediklerini görmüştüm. Şunu açıkça söyleyeyim ki, Hissarda seyrettiğim «Bir Kavuk Devrildi» yi gördükten sonra bütün yadırgamalarım, kaygılarım siliniverdi. Karşım da yarının büyük sanatçıları görmekle mutlu oldum. Ve bu sanatçıların Şehir Tiyatrosunda bir yeni dönemin öncülerini olduklarına inandım. Ersan Barkın'ı, Ergun Köknar'ı, Kâzım Hün'ü, Kemal Bekir'i, Gül Gülgün'ü, Mete Sezer'i seyrettikten sonra, Galip Arcan'ı, Hazım Körmüçü'yü, Vasfi Rıza'yı, Şaziye Morali unuttuğum.

Darülbeyazıt'ın sanatçılarının kendilerine göre bir oyun biçimleri vardı. Konuşmaları sahne konuşması değildi, sun'i idi, yapmacıktı... Üzerlerine aldıkları rolü kendi kalıpları içinde eritiveriyorlardı. Hiç bir zaman rolünün kişisi olamıyorlardı. Oysa, aktör, bir su gibidir, girdiği kabaca göre şekil değiştirir. Sahne sanatı kompozisyonudur; yaratıcılık ister. Eskiler ise; kendi kalıplarının dışına çıkamıyorlardı. Bir de bugünkü genç kuşak sanatçıları var;

sahneye tiyatroya benliklerini vermişler, inanmışlar sanata. Ne yapmak istediklerinin suuruna varmışlar. Ve bugün tiyatro bir bilgi, bir ihtisas, bir kültür işi olmuştur. Bunu bu genç sanatçılar idrak etmişler ve o yoldan yürüyorlar.

«Bir Kavuk Devrildi» de Ersan Barkın ve Ergun Köknar, eskileri kat kat geride bıraktılar. Neşâti efendide Ersan Barkın, yarattığı çok güzel kompozisyon ile yarın için bize büyük umut verdi. Eski Osmanlı dilini sanki çok yıllardır biliyormuş gibi, kelimelerin hakkını, hatta harflerin söyleniş biçimini hiç bozmadan eski Osmanlı efendisi gibi rahatlıkla belirtti. Küçük Kemal ve Reşit Baran'ın Neşâti efendisinden çok daha üstün yaratıcılıkta bir Neşâti efendi canlandırdı. Bazı oyunlarda bazı tipler vardır. O oyun oynanınca onu oynayan sanatçı ilk akıla gelir. Ve yıllar hep o sanatçı beğenilir, o role damgasını vurmuştur. İşte Ersan Barkın'da, Neşâti efendi'de aynı durumda. Çünkü, sanat gücü ve kompozisyon yaratıcılığı ile bu role kendi damgasını vurmuş. İleride Neşâti efendi rolü, denildiği zaman sanırım ki ilk akla gelecek olan Ersan Barkındır.

Hayret ağa rolünde Ergun Köknar, büyük sanat gücünü bir kere daha gösterdi. Hazım Körmüçü'den sonra Hayret ağa rolünde Ergun Köknar gibi bir sanatçı göremedim. Yarattığı mükemmel kompozisyon ve oyun biçimi aklımızdan silinmeyecek nitelikteydi

bir kazanç sayılır. Bu arada, Kemal Bekir, Gül Gülgün, Savaş Dinçel, Mete Sezer. Kâzım Hün, Erhan Dilligil, sanatın bilincine varmış, güçlü sanatçılar olarak karşımıza çıktılar. Ve bugün bu genç kuşak sanatçıları, Şehir Tiyatrosunda yeni bir devir açmak tadırlar.

Eşref rolünde Feridun Karakaya'dan söz açmadan edemeyeceğim: Hani sirklerde dekor değişirken, canbazlıktan başka oyunlara yer verirken arada iki kişi çıkar da şaklabanlıklar yaparlar, sıçarlar, düşerler, vücut ve yüz hareketleriyle halkı güldürürler. İşte, Feridun Karakaya da Eşref rolünde aynı şaklabanlıkları yaptı. Halkı güldürmek için sıçradı, düştü, yüzünü çeşitli şekillere soktu. Halk güldü ve alkışladı. Ama, «Bir Kavuk Devrildi» nin Eşref'i bu değildir. Mübalâğah hareketler, aşırı mimikler, aşırı oyun, yanındaki arkadaşlarının oyununu da bozar. Nitekim, Neşâti efendi ile olan bazı sahnelerde Ersan Barkın'ın oyununu bozma derecesine gelmiştir. Biri ne kadar temkinli, iyi bir oyuncu ise (öteki o kadar aşırı, ölçsüz bir oyuncu.

Sami Ayanoglu, usta bir rejisör olduğu için, eseri güzel sahneye koymuş. Kendi kişiliğinden bir şeyler katmış oyununa.

Müşahibzade Celâl, bu oyunu ile bugünün ahlak ve yaşayışı ölçüsü içinde eski yaşantıyı bir dayanak olarak ele almış ve eski yaşantıyı taşımıştır.

